

Notat

Kirkeministeriet

Høringsnotat vedrørende forslag til lov om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning.

Dato: 4. oktober 2016

Dokument nr. 100317/16

Sagsbehandler
Lena Bhakti Marcussen Petersen

1. Høringsprocessen

I perioden 1. juli 2016 til 19. august 2016 har udkast til forslag til lov om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning været i høring hos alle anerkendte trossamfund, alle godkendte trossamfund, Danske Kirkers Råd, Muslimernes Fællesråd, biskopperne, Den Danske Præsteforening, Foreningen af Grundtvigske Valg- og Frimenigheder, Indre Mission, Luthersk Mission, Evangelisk Luthersk Mission, Evangelisk Luthersk Netværk, Tidehverv, Kirkelig Fornyelse, Grundtvigsk Forum, Dansk Diakoniråd, Grønlandsk Selvstyre og Færøernes Selvstyre.

På baggrund heraf har Kirkeministeriet modtaget høringssvar fra følgende:

Menigheden af kristne i Danmark i Jesu Navn, Baptistkirken, Dansk Oase, Tendai Danmark, Jesu Kristi Kirke af sidste dags hellige, LM Kirken Herning, Det Jødiske Samfund i Danmark, 16 kirker og kirkelige organisationer v/ Luthersk Mission, Kirkelig Forening for Indre Mission, Den danske Præsteforening, Danske Kirkers Råd, Grundtvigsk Forum, Foreningen af Grundtvigske Valg- og Frimenigheder, Institut for Menneskerettigheder, biskoppen over Københavns Stift, biskoppen over Helsingør Stift, biskoppen over Roskilde Stift, biskoppen over Fyens Stift, biskoppen over Aalborg Stift, biskoppen over Viborg Stift, biskoppen over Aarhus Stift, biskoppen over Ribe Stift, biskoppen over Haderslev Stift, Gustav Sieg Sørensen, Rasmus Storgaard, Brita Marker Csizmadia, Professor Lisbet Christoffersen.

Med dette notat skabes overblik over de indkomne høringssvar.

Lovforslaget, der er udarbejdet på baggrund af aftalen om initiativer rettet mod religiøse forkyndere, som søger at undergrave danske love og værdier og understøtte parallelle retsopfattelser, og herunder de to tilhørende enighedspapirer af 19. maj 2016 og 31. maj 2016 om henholdsvis fratagelse af offentlig anerkendelse (vielsesbemyndigelse) og obligatorisk kursus i dansk familieret, frihed og folkestyre, indebærer, at der foretages ændringer i ægteskabsloven (Lbk. nr. 1818 af 23. december 2015).

Der foreslås en lovfæstelse af decorumkravet (værdighedskravet) for embedsindehavere med vielsesbemyndigelse i trossamfund uden for folkekirken.

Der foreslås samtidig en tydeliggørelse af, at manglende opfyldelse af decorumkravet har betydning i relation til tildeling og tilbagekaldelse af vielsesbemyndigelse.

Det foreslås endvidere, at der indføres et obligatorisk kursus i dansk familieret, frihed og folkestyre for præster, imamer, forkyndere og tilsvarende embedsindehavere i trossamfund uden for folkekirken, der ønsker vielsesbemyndigelse.

Ved kursets afslutning skal de pågældende underskrive en løfteerklæring om at ville overholde dansk lovgivning.

2. Beskrivelse af høringsvarene

De modtagne hørings svar fordeler sig således:

1. Svar fra trossamfund: 7
2. Svar fra organisationer/foreninger: 7, heraf et der er fra 9 foreninger og 7 trossamfund
3. Svar fra biskopper: 9
4. Øvrige (private): 4

Der er således modtaget 27 hørings svar, der dækker i alt 42 trossamfund, myndigheder, organisationer og private.

3. Bemærkninger til lovforslagets enkelte dele

3.1. Udkastets § 16, stk. 3-4 (krav om decorum)

3.1.1. Høringsvarene

9 hørings svar – herunder svaret fra 9 foreninger og 7 trossamfund – kan tilslutte sig decorumkravet. 5 hørings svar fraråder, at der indføres et decorumkrav, mens 13 hørings svar ikke har bemærkninger til forslaget.

Blandt trossamfundene anbefales decorumkravet af 8 trossamfund (herunder de 7 trossamfund, der indgår i det fælles svar fra 9 foreninger og 7 trossamfund), 2 trossamfund fraråder et decorumkrav, mens 4 trossamfund ikke har bemærkninger til forslaget.

Blandt organisationerne anbefales decorumkravet af 12 (herunder de 9 foreninger, der har tiltrådt det fælles svar fra 9 foreninger og 7 trossamfund). 1 organisation kan ikke anbefale decorumkravet, mens 2 organisationer ikke har bemærkninger til forslaget.

Flere hørings svar nævner, at decorum-begrebet kan være vanskeligt at håndtere i praksis, og hvis det lovfæstes, bør det ske med samme ordlyd som præsteløftet for folkekirkens præster og tjenestemandsløvens § 10. Begrundelsen herfor er, at en vurdering og evt. konsekvens af brud på decorum bliver behandlet på samme vilkår for henholdsvis præster i folkekirken og præster/embedsindehavere i trossamfund uden for folkekirken. Dette fremgår bl.a. af hørings svaret fra Københavns biskop.

Foreningen for Grundtvigske Valg- og Frimenigheder udtaler således, at foreningen ser med bekymring på, hvordan lovforslaget systematisk forsøger at kontrollere og regulere forhold, der tidligere har bygget på frihed og tillid internt i de enkelte trossamfund.

For så vidt angår kravet om decorum, er det foreningens opfattelse, at såfremt en overordnet myndighed kan gribe ind uden at have fast lovhjemmel hertil, er decorum-begrebet skredet. Det forekommer bekymringsværdigt, da decorum begrebet forandres fra at være et tillidsbegreb mellem menigheden og embedsindehaveren til at blive et kontrolbegreb for myndighederne.

Indre Mission anfører, at det i bemærkningerne ikke er helt tydeligt, om et anerkendt trossamfund kan miste anerkendelsen, hvis vielsesbemyndigelsen fra-

tages et medlem af trossamfundet. Der anbefales således en tydeliggørelse heraf. Det anbefales desuden, at der foretages en præcisering af hvilke decorum-forhold, der kan føre til en tilbagekaldelse af vielsesbemyndigelsen. Det foreslås, at der foretages en præcisering af begreberne "undergrave danske love" og "understøtter parallelle retsopfattelser". Dog anbefales det, at begge sætninger helt udgår af bemærkningerne.

Grundtvigsk Forum udtaler, at man ikke er afvisende i forhold til kravet om decorum. Men det bør være en forudsætning for fastsættelsen af et sådant, at betingelserne ikke afskærer sig fra de krav, der stilles til andre personer med vielsesbemyndigelse, herunder præster i folkekirken.

I tråd hermed er svaret fra Danske Kirkers Råd, der udtaler, at et eventuelt lovfæstet krav om decorum bør gælde alle vielsesforrettere, både religiøse og civile.

For så vidt angår fratagelse af vielsesbemyndigelse på grund af manglende overholdelse af decorum-kravet, anfører Danske Kirkers Råd, at der bør skelnes klart mellem den enkelte vielsesforretter og dennes religiøse institution, således at der ikke er tvivl om, at en vielsesforretter godt kan miste sin vielsesbemyndigelse uden at trossamfundet mister sin anerkendelse.

Biskoppen over Haderslev Stift anfører, at kravet om decorum som grundlag for udøvelse af offentlig myndighed/vielse med borgerlig gyldighed forekommer uhensigtsmæssig. Biskoppen bemærker, at decorum-kravet hører hjemme i den ansættelsesretlige arena og giver mindre mening på den offentlige autorisations arena.

Det vil således være mere præcist at stille krav om, at de pågældende overholder de borgerlige regler, der gælder på ægteskabsområdet, og som det meget dækkende allerede er beskrevet i forhold til de anerkendte præster, der ved deres anerkendelse i dag skriver under på, at de vil "overholde den danske lovgivning og hermed de regler og forskrifter, der vedrører den borgerlige side af de kirkelige handlinger".

Institut for Menneskerettigheder finder det beklageligt, at Kirkeministeriet ikke har foretaget en vurdering af udkastet i lyset af grundloven og Danmarks menneskeretlige forpligtelser. Institut for Menneskerettigheder henviser i den forbindelse til Justitsministeriets vejledning om lov kvalitet fra 2005, hvoraf det fremgår, at regeringen i lovforslag bør redegøre for overvejelser i forhold til grundloven og Danmarks menneskeretlige forpligtelser. For Institut for Menneskerettigheder er denne vurdering så meget desto vigtigere, idet udkastet er udformet således, at ministeriet træffer skønsmæssige afgørelser, der rejser spørgsmål i forhold til grundloven og konventionerne.

Lisbeth Christoffersen (professor ved Roskilde Universitet) udtaler, at hun finder en lovfæstelse af decorum-kravet for rimeligt.

3.1.2. Kirkeministeriets bemærkninger

Anbefalingerne om at ændre i det i forslaget anførte decorumkrav, så dette får samme ordlyd som præsteløftet for folkekirkens præster og tjenestemandslø-

vens § 10, imødekommes ikke. Det vurderes, at formuleringen i lovforslaget, der i øvrigt er anbefalet af Trossamfundsudvalget, har en rækkevidde, der svarer til tjenestemandsløvens § 10. Lovforslaget afgrænser således decorum negativt [”ikke må have en adfærd...”], mens tjenestemandsløvens § 10 afgrænser decorum positivt [”skal vise sig værdig til...”].

En række høringsparter har peget på, at det ikke forekommer klart, om en tilbagekaldelse af vielsesbemyndigelse får indflydelse på anerkendelsen af trossamfundet. Det skal hertil bemærkes, at trossamfundet bibeholder anerkendelsen uagtet, at en præst, imam, forkynder eller anden tilsvarende embedsindehaver i trossamfundet mister sin vielsesbemyndigelse. En nærmere uddybning og præcisering af denne problemstilling er foretaget i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

For så vidt angår anbefalingerne om, at der foretages en afgrænsning af hvilke decorum-forhold, der kan føre til tilbagekaldelse af vielsesbemyndigelse, er dette særdeles vanskeligt, idet decorumsager altid beror på konkrete situationer og skønsmæssige vurderinger heraf. Der kan således *ikke* opstilles en udtømmende opregning af de situationer, der kan føre til en decorumsag. I bemærkningerne til lovforslaget er der dog nævnt enkelte konkrete eksempler, jf. også de i enighedspapiret af 19. maj 2016 om fratagelse af offentlig anerkendelse (vielsesbemyndigelse) nævnte eksempler [...hvis en præst, imam eller lignende vier mindreårige uden prøvelsesmyndighedens samtykke eller foretager vielse uden begge parter samtykke...]. I sådanne situationer vil der kunne rejses en decorumsag. Herudover nævnes manglende kursusdeltagelse eller manglende underskrivelse af løfteerklæringen samt grovere straffelovsovertrædelser som situationer, hvor der kan foreligge en decorumsag.

Hvad angår ønsket fra Institut for Menneskerettigheder om, at lovforslaget bør vurderes i forhold til grundloven og Danmarks menneskeretlige forpligtelser, bemærkes det, at både grundlovens § 67 og Den Europæiske Menneskerettighedskonventions (EMRK) artikel 9 er blevet inddraget i Kirkeministeriets overvejelser.

Det er i den forbindelse Kirkeministeriets vurdering, at en lovfæstelse af decorum-kravet ikke udgør et indgreb i den pågældende vielsesforretters eller trossamfundets ret til gudsdyrkelse i medfør af grundlovens § 67.

Det er endvidere Kirkeministeriets vurdering, at den foreslåede lovfæstelse af decorumkravet ikke udgør et indgreb i religionsfriheden efter artikel 9 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

Decorumkravet skal ses i sammenhæng med, at vielsesforretteren har fået tildelt kompetence til at udøve offentlig myndighed ved at foretage vielser med borgerlig gyldighed. Betingelsen om, at vielsesforretteren skal have en adfærd, der ikke gør vedkommende uegnet eller uværdig til at udøve offentlig myndighed, gør således ikke indgreb i den enkeltes eller trossamfundets ret til religionsudøvelse.

3.2. Udkastets § 16, stk. 5 og 7 (Krav om obligatorisk kursus i dansk familieret, frihed og folkestyre og egen betaling).

3.2.1. Høringssvarene

Side 5

Dokument nr. 100317/16

9 høringssvar – herunder svaret fra 9 foreninger og 7 trossamfund - kan tilslutte sig kravet om obligatorisk kursus i dansk familieret, frihed og folkestyre. 7 høringssvar fraråder det, mens 11 høringssvar ikke har bemærkninger til forslaget.

Blandt trossamfundene anbefales kravet om et obligatorisk kursus af 10 trossamfund (herunder de 7 trossamfund, der har tiltrådt det fælles svar fra 9 foreninger og 7 trossamfund). 4 trossamfund fraråder kravet om obligatorisk kursus.

Blandt foreninger og organisationer er der 11 (herunder de 9 foreninger, der har tiltrådt det fælles svar fra 9 foreninger og 7 trossamfund), der anbefaler et obligatorisk kursus. 3 foreninger/organisationer er imod, og 1 har ingen bemærkninger.

4 høringssvar kan tilslutte sig kravet om egenbetaling for kurset. 6 høringssvar finder dette uhensigtsmæssigt, og 16 af høringssvarene har ingen bemærkninger hertil.

Blandt trossamfundene anbefaler 1 forslaget om egenbetaling, 3 finder forslaget om egenbetaling uhensigtsmæssigt, og 3 trossamfund har ingen bemærkninger hertil.

Blandt foreninger/organisationer anbefales forslaget om egenbetaling af 1. 1 forening finder det ikke anbefalelsesværdigt, og 4 har ingen bemærkninger hertil.

For så vidt angår det foreslåede obligatoriske kursus i dansk familieret, frihed og folkestyre, bemærker en række høringssvarter, at indførelse af et sådant kan være en fordel i forhold til at understøtte præster m.fl. i trossamfund uden for folkekirken i deres vejledning og hjælp til menigheder, men at det kan forekomme overflødig for de kristne kirkesamfund, der må formodes allerede at have et indgående kendskab til de foreslåede emner.

Institut for Menneskerettigheder opfordrer desuden til, at der redegøres uddybende for, hvorledes der skabes parallelitet med folkekirkens præster ved det påtænkte kursus og løfteerklæring.

Foreningen for Grundtvigske Valg- og Frimenigheder udtaler, at det foreslåede obligatoriske kursus ikke bør være obligatorisk, men et tilbud, der kan tilbydes alle, der skal udføre offentlig myndighed både indenfor og udenfor folkekirken. Foreningen finder det således bekymrende, at det er op til ministeriets skøn at afgøre, hvorvidt man skal gennemgå kurset eller kan blive fritaget herfor.

Flere høringssvarter peger på, at kurset bør gennemføres på pastoralseminaret, blandt andet for at sikre samme vidensniveau hos samtlige præster. En række høringssvar bemærker imidlertid, at forslaget savner klarhed over hvorvidt præster på pastoralseminaret får undervisning i dansk familieret, frihed og

folkestyre, og dermed hvorvidt præster og religiøse forkyndere i trossamfund uden for folkekirken, har den samme viden.

Lisbeth Christoffersen mener desuden, at det forekommer uhensigtsmæssigt i forhold til ligebehandlingsprincippet, at kurset er finansieret af deltagerne og/eller trossamfundet, når deltager på pastoralseminaret modtager SU. Biskoppen over Københavns Stift anfører om samme emne, at det forekommer småligt, at kurset skal finansieres af trossamfundene. Begrundelsen herfor er, at det nuværende kursus finansieres over finansloven, og at det må være i de danske myndigheders interesse, at personer, der får vielsesbemyndigelse, kan rådgive korrekt.

Indre Mission anbefaler, at undervisningen foregår på pastoralseminariet, at kurset skal gennemføres af alle med vielsesbemyndigelse, og at undervisningen er gratis.

I modsætning hertil anfører Danske Kirkers råd, at kravet om egenfinansiering forekommer rimeligt, idet folkekirken betaler for uddannelse ved pastoralseminaret for kommende præster i folkekirken.

3.2.2. Kirkeministeriet bemærkninger

Det er hensigten, at kurset skal rettes mod religiøse forkyndere uden for folkekirken. Undervisningen skal afvikles som et 2-dages kursus, hvor deltagerne får kendskab til dansk familieret, frihed og folkestyre, som vurderes relevant for religiøse forkynderes daglige virke med et særligt fokus på reglerne om indgåelse af ægteskab, skilsmisse og forældremyndighed.

Formålet med undervisningen på pastoralseminaret er derimod på videnskabeligt grundlag at give pastoralteologisk videreuddannelse som forberedelse til at kunne varetage præstestillingen i folkekirken.

Tankerne bag de to kurser er således meget forskellige, og for så vidt angår pastoralseminaret, er der tale om et forløb af ca. 6 måneders varighed. Det forekommer på den baggrund yderst uhensigtsmæssigt at lade religiøse forkyndere uden for folkekirken deltage på pastoralseminaret på lige fod med uddannede teologer.

De nuværende kurser i familieret udbydes af Ankestyrelsen som følge af, at ansvaret for trossamfund udenfor folkekirken tidligere har været placeret i Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale forhold. Ifølge den nuværende aftale skal Ankestyrelsen udbyde kurserne til og med 2016. I bemærkningerne til lovforslaget er det præciseret, at det fra 2017 vil være Kirkeministeriet, der har ansvaret for afvikling af det nye kursus, for forkyndere med vielsesbemyndigelse.

Pastoralseminariet finansieres af fællesfonden og dermed af folkekirkens medlemmer. Det vil således være i god tråd hermed, at trossamfundene selv finansierer kurset.

3.3 Udkastets § 16, stk. 6 (kravet om underskrivelse af løfteerklæring)

3.3.1. Høringssvar

Side 7
Dokument nr. 100317/16

8 høringssvar kan tilslutte sig kravet om, at forkynderen skal underskrive en løfteerklæring om at ville overholde gældende dansk lovgivning. 8 høringssvar kan ikke anbefale forslaget, og 10 høringssvar har ingen bemærkninger hertil.

Blandt trossamfundene anbefaler 10 trossamfund (herunder de 7 trossamfund, der har tiltrådt det fælles svar fra 9 foreninger og 7 trossamfund), at kravet om underskrivelse af løfteerklæring gennemføres. 1 trossamfund kan ikke tilslutte sig forslaget, og 2 trossamfund har ingen bemærkninger hertil.

For så vidt angår foreninger/organisationer kan 10 (herunder de 9 foreninger, der har tiltrådt det fælles svar fra 9 foreninger og 7 høringssvar) tilslutte sig forslaget, mens 4 ikke finder det anbefalelsesværdigt. 1 forening har ingen bemærkninger til forslaget.

Institut for Menneskerettigheder finder, at den påtænkte løfteerklæring er uklar i såvel rækkevidde som retsvirkning, og der forekommer en vis risiko for, at en løfteerklæring, der regulerer forkyndelsens indhold, udgør en begrænsning i religionsfriheden, der ikke kan anses for saglig eller proportional.

Instituttet anbefaler på den baggrund, at Kirkeministeriet, såfremt ønsket om en løfteerklæring opretholdes, tager udtrykkelig stilling til den menneskeretlige vurdering heraf, herunder navnlig i lyset af retten til religionsfrihed og diskriminationsforbuddet. Instituttet anbefaler desuden, at ministeriet præciserer i den påtænkte løfteerklæring, at den vedrører den borgerlige side af de religiøse handlinger. Instituttet anbefaler således, at man benytter den ordlyd, som allerede benyttes i forhold til de anerkendte trossamfund.

I lighed hermed er høringssvaret fra Lisbeth Christoffersen, der anbefaler, at ordene "i deres virke som forkynder" udgår.

Indre Mission anfører, at løfteerklæringen med deocumkravet bliver overflødig. Hvis der indføres en løfteerklæring, bør den have samme ordlyd som præsteløftet. Indre Mission bemærker, at sætningen "i sit virke som forkynder" bør slettes i forslagets § 16, stk. 6, hvilket Danske Kirkers Råd synes at være enig i. Hermed tydeliggøres, at man ikke har til hensigt at regulere den pågældendes forkyndelse, og at man med lovforslaget stiller såvel religiøse ledere/forkyndere i og uden for folkekirken på lige fod med civile, der er godkendt til at varetage vielsebemyndigelsen.

Indre Missions hovedbestyrelse bemærker desuden, at det er positivt, at embedsindehavere af vielsebemyndigelse bliver underlagt samme lovgrundlag, uanset om embedsindehaveren er præst i folkekirken eller i et trossamfund uden for folkekirken.

Biskoppen over Københavns Stift udtaler, at det forekommer som en unødigt mistænkeliggørelse af personer, der ikke er ansat i folkekirken, og som får vielsebemyndigelse, at de skal underskrive den foreslåede løfteerklæring.

3.3.2. Kirkeministeriets bemærkninger

Anbefalingerne om at fjerne ordet "i sit virke som forkynder" er imødekommet

Det forventes, at løfteerklæringen vil få en ordlyd i tråd med den, der i dag afgives af præster i de anerkendte trossamfund.

Denne lyder således:

"Jeg lover på ære og samvittighed, at jeg vil overholde den danske lovgivning og hermed de regler og forskrifter, der vedrører den borgerlige side af de kirkelige handlinger."